

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	1TdoVS/1/2024
Identifikačné číslo spisu:	9023200039
Dátum vydania rozhodnutia:	24.01.2024
Meno a priezvisko:	JUDr. František Mozner
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2024:9023200039.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z jeho predsedu JUDr. Františka Moznera a sudcov JUDr. Petra Paludu, JUDr. Martina Bargela, JUDr. Dany Wänkeovej a JUDr. Patrika Pribělského, PhD. v trestnej veci obvinenej JUDr. Q. X., vedenej pre obzvlášť závažný zločin porušovania povinnosti pri správe cudzieho majetku podľa § 237 ods. 1, ods. 4 písm. a) Trestného zákona v štádiu pokusu podľa § 14 Trestného zákona, na neverejnom zasadnutí konanom 24. januára 2024 v Bratislave o sťažnosti obvinenej JUDr. Q. X. proti uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 29. novembra 2023, sp. zn. 3 Tost 33/2023, takto

rozhodol:

Podľa § 193 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku zamietla sťažnosť obvinenej JUDr. Q. X..

Odôvodnenie

Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) napadnutým uznesením podľa § 32 ods. 3 Trestného poriadku rozhodol, že sudcovia súdneho oddelenia 3T najvyššieho súdu JUDr. Jana Kostolanská, JUDr. Petr Kaňa a JUDr. Jozef Šutka nie sú vylúčení z vykonávania úkonov trestného konania vo veci vedenej na najvyššom súde pod sp. zn. 3 Tost 33/2023 a na Špecializovanom trestnom súde pod sp. zn. 4T/5/2023.

Podstata námietky zaujatosti obvinenej JUDr. Q. X. spočíva v jej tvrdení o nie nezaujatom pomere týchto sudcov k jej obhajcovi JUDr. Martinovi Bezákovi, PhD., vyplývajúcom z odôvodnenia ich skoršieho uznesenia z 26. januára 2023, sp. zn. 3 Tost 3/2023, ktorým bola zamietnutá sťažnosť iného obvineného v odlišnej trestnej veci, spísaná JUDr. Martinom Bezákom, PhD. ako obhajcom, v ktorom bolo uvedené aj to, že „Sťažnostný senát... s dôrazom upozorňuje, že aj verbalizácia námietok v písomnom prejave spôsobom (formou) a obsahom znevažujúca až urážlivá, adresne smerovaná súdu, resp. konkrétnemu sudcovi, môže byť spôsobilá v konkrétnom kontexte založiť dôvod aj na opakované ukladanie poriadkovej pokuty v trestnom konaní. Vo vzťahu k advokátovi, ktorý v odvolaní proti súdnemu rozhodnutiu uvedie vo vzťahu k osobe konajúceho sudcu neprimerané hodnotiace úsudky,

spochybňujúce správnosť postupu konajúceho sudcu neprimerane útočiacim spôsobom na osobou sudcu, ktorým dochádza k porušeniu zásad slušného, úctivého a zdvorilého vystupovania advokáta voči súdom a iným úradom, môže taký prejav zakladať aj disciplinárnu zodpovednosť za disciplinárne previnenie podľa § 56 ods. 1 zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii, pretože takýmto konaním možno porušiť povinnosti mu uložené v § 18 ods. 3 uvedeného zákona. Napokon pozornosť je namieste upriamiť aj na skutkovú podstatu trestného činu pohrdania súdom upravenú v § 343 Trestného zákona.“ Z citovanej časti uznesenia podľa obvinenej vyplýva, že senát 3T najvyššieho súdu vyhodnotil spôsob obhajoby, ktorý zvolil jej obhajca v inej veci, ako osobný a ničím nepodložený útok na osobu ich kolegu - JUDr. Juraja Klimenta (ktorý ako predseda senátu uložil poriadkovú pokutu), pričom hrozbou disciplinárneho, resp. až trestnoprávneho postihu sa ho snažil svojvoľne odradiť od riadneho výkonu obhajoby.

Proti uzneseniu najvyššieho súdu z 29. novembra 2023, sp. zn. 3 Tost 33/2023, ktoré bolo oznámené 8. januára 2024 dorúčením jeho rovnopisu obhajcovi (§ 179 ods. 2 veta prvá Trestného poriadku), podala obvinená JUDr. Q. X. prostredníctvom obhajcu 11. januára 2024 sťažnosť.

Napriek tomu, že obvinená súhlasí s tvrdením, že „ak súd legálnym spôsobom upozorní advokáta, že jeho správanie voči súdu prekročilo akceptovateľné medze, nie je takéto jeho konanie prekročením právomoci súdu, a preto nemôže ani v rovine zdania preukazovať jeho zaujatosť“, nie je podľa nej zrejmé, z akého dôvodu takúto hrozbu adresovali jej obhajcovi. Dotknutý senát nijako nereagoval na jej argumentáciu, že námietky, ktoré JUDr. Martin Bezák, PhD. uplatnil v konaní vedenom na najvyššom súde pod sp. zn. 3 Tost 3/2023, boli naskrz vecné a že nimi v žiadnom prípade nebolo možné naplniť skutkovú podstatu trestného činu pohrdania súdom. Akými výrokmi mal JUDr. Martin Bezák, PhD. prekročiť „akceptovateľné medze správania“, resp. v čom boli jeho výroky neúctivé, nezdvorilé alebo narúšajúce autoritu sudcov nie je podľa obvinenej zrejmé ani z uznesenia najvyššieho súdu z 26. januára 2023, sp. zn. 3 Tost 3/2023.

Pokiaľ sa v analytickej časti odôvodnenia napadnutého uznesenia uvádza, že „tvrdenie, že zastrašovanie advokátov zo strany sudcov nadobúda systémový charakter, nemá oporu v žiadnych konkretizovaných okolnostiach“, obvinená nič také vo svojej námietke zaujatosti netvrdila, pričom senát 3T najvyššieho súdu to zrejme prekopíroval zo svojho vyjadrenia z 10. októbra 2023, č. KP 61/2023, k podnetu podanom JUDr. Martinom Bezákom, PhD. predsedovi najvyššieho súdu na ich disciplinárne stíhanie.

Namietaní sudcovia sa podľa obvinenej pre uvedený spor s jej obhajcom môžu zdať v tejto veci objektívne zaujatí, čo zodpovedá aj ustálenej súdnej praxi, na ktorú vo svojej námietke zaujatosti poukázala, no senát 3T najvyššieho súdu ju vyhodnotil ako absolútne nepriliehavú.

V podstate z týchto dôvodov sťažovateľka navrhla, aby iný senát najvyššieho súdu podľa § 194 ods. 1 písm. a) Trestného poriadku zrušil napadnuté uznesenie a sám vylúčil uvedených sudcov z vykonávania úkonov trestného konania v jej veci.

Iný senát najvyššieho súdu [§ 32 ods. 5 písm. d) Trestného poriadku, § 18 ods. 1 veta druhá zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov] po zistení, že sťažnosť obvinenej spĺňa všetky formálne podmienky, preskúmal v súlade s § 192 ods. 1 Trestného poriadku správnosť výroku napadnutého uznesenia ako i konanie jemu predchádzajúce a dospel k záveru, že podaná sťažnosť nie je dôvodná.

Nad rámec všeobecných východísk týkajúcich sa (ne)zaujatosti sudcu, ktoré sú súčasťou napadnutého uznesenia, sťažnostný senát najvyššieho súdu s ohľadom na okolnosti tohto prípadu dodáva, že pochybnosti o objektívnej nestrannosti sudcu, ktoré sú dôvodom na jeho vylúčenie podľa § 31 ods. 1 Trestného poriadku, môže vzbudzovať, ak sa sudca vlastnou aktívnou činnosťou dostane do osobného konfliktu s procesnou stranou alebo jej právnym zástupcom. O takú situáciu môže ísť, ak reakcia sudcu na vyjadrenie strany budí dojem, že si od nej nedokázal udržať požadovaný odstup (rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Chmelíř proti Českej republike zo 7. júna 2005, č.

64935/01). Aj takýto prípad je však potrebné hodnotiť prísne individuálne a zároveň komplexne. Okrem povahy a intenzity správania, ktoré má viesť k vylúčeniu sudcu, je teda nutné zohľadniť aj také aspekty, akými je celkový kontext danej situácie (čo mu predchádzalo aj nasledovalo), forma prejavu sudcu vrátane toho, či bol urobený impulzívne alebo po zrelej úvahe (väčšinou písomne), verejne alebo v rámci uzavretého okruhu osôb, čas (s plynutím ktorého sa opodstatnenosť vylúčenia oslabuje) či procesné postavenie osoby v konaní, voči ktorej sa skúma existencia pomeru (výpočet jednotlivých druhov pomeru v § 31 ods. 1 Trestného poriadku má totiž klesajúci potenciál vyvolať pochybnosť o nestrannosti sudcu, a teda to, čo by „stačilo“ na vylúčenie sudcu pre pomer k osobe, ktorej sa úkon priamo týka - o ktorej osude sa rozhoduje, nemusí viesť k rovnakému záveru, ak ide o pomer sudcu k obhajcovi).

Samotný Trestný poriadok v § 70 a § 253 ods. 9 chráni spoločenský záujem na riadnom prejednaní veci a zachovaní dôvery verejnosti vo výkon súdnej moci vrátane jeho autority a dôstojnosti tým, že súdu umožňuje uložiť poriadkovú pokutu (prípadne pri vybraných osobách také konanie prenechať na disciplinárne konanie/potrestanie) tomu, kto sa (nielen) voči nemu správa urážlivo. Uplatnenie takéhoto postihu či (od väčšieho k menšiemu) upozornenie na jeho možnosť (z podstaty ide o poučenie, resp. varovanie pred možnými nepriaznivými následkami neuposlušnosti) preto samo osebe nemôže automaticky viesť k strate spôsobilosti vystupovať v konaní nezaujatú. To platí aj pre upozornenie na možnosť spáchania trestného činu pohrdania súdom podľa § 343 Trestného zákona, nakoľko ide o súčasť skutkovej podstaty daného trestného činu, čiže postup predpokladaný zákonom, ktorého objektom je rovnaký záujem na ochrane vážnosti súdu a riadnom prejednaní veci. V opačnom prípade by zámerné pohrdavé správanie voči súdu mohlo vyústiť do účelovej zmeny zákonného sudcu, čo nie je možné pripustiť.

Nadväzujúc na predchádzajúci odsek, hoci výroky advokátov v konaní pred súdom požívajú vyššiu mieru ochrany než tie, ktoré sú podávané verejnosti, keďže v stávke je nielen sloboda ich prejavu, ale aj práva osoby, ktorú zastupujú, v porovnaní s osobami, ktorých sa konanie bezprostredne týka, treba ich vystupovanie hodnotiť citlivejšie, a to nielen z dôvodu, že prejednávaná vec sa ich osobne nedotýka, ale tiež preto, že z titulu svojej špecifickej pozície (profesionála - prostredníka medzi súdom a verejnosťou) od nich možno oprávnené očakávať, že budú prispievať k riadnemu výkonu spravodlivosti, a tak udržiavať dôveru verejnosti v justíciu (primerane rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Kyprianou proti Cypru z 15. decembra 2005, sťažnosť č. 73797/01, bod 173.).

Vyššie citovaná časť odôvodnenia uznesenia najvyššieho súdu z 26. januára 2023, sp. zn. 3 Tost 3/2023, ani podľa sťažnostného senátu objektívne nezakladá rozumnú pochybnosť o strate nezaujatosti sudcov senátu 3T najvyššieho súdu v následnom (inom) konaní vedenom pod sp. zn. 3 Tost 33/2023.

Dotknutá časť uznesenia je reakciou na spôsob odôvodnenia sťažnosti proti uzneseniu o uložení poriadkovej pokuty a námietky zaujatosti voči sudcovi JUDr. Jurajovi Klimentovi, ktoré vypracoval JUDr. Martin Bezák, PhD. ako obhajca inej osoby v odlišnej veci (vedenej na najvyššom súde pod sp. zn. 5 To 7/2022, resp. 3 Tost 3/2023), v rámci ktorého uviedol aj svoje hodnotiace úsudky na naposledy menovaného sudcu, že „nemal skutočný záujem o objasnenie povahy môjho (obvineného, pozn.) zdravotného stavu, iba o urýchlené zabezpečenie rôznych neprocesných listín..., na ktoré by sa mohol odvolať pri sankcionovaní mojej osoby a vyvolať tak zdanie, že existovali dôvody na to, aby mi uložil poriadkovú pokutu a vykonal aj ďalšie opatrenia proti mojej osobe“ (bod 8. sťažnosti), že jeho závery boli špekulatívne (body 11., 12. a 17. sťažnosti) a priamo naznačil, že mal záujem sankcionovať jeho klienta za každú cenu (bod 12. sťažnosti). Upozornenie senátu 3T najvyššieho súdu na nevhodnosť uplatnenej formulácie, vrátane eventuality trestnoprávných následkov pri (inom) prekročení tolerovaných medzí vystupovania pred súdom, teda nebolo samovoľné, ale podnietené prejavom obhajcu, od ktorého sa očakáva korektný prístup k súdu, čo nič nemení na tom, že pri výkone svojej činnosti musí dôsledne chrániť a presadzovať práva a záujmy svojho klienta. Z hľadiska primeranosti zvolenej reakcie súdu treba tiež uviesť, že JUDr. Martinovi Bezákovi, PhD. nebol uložený (a ani iniciovaný) žiaden postih a ani kritika ním spísaného podania nebola osobná.

Vyjadrenia použité JUDr. Martinom Bezákom, PhD. sa nijako netýkali členov senátu 3T najvyššieho súdu. Potenciálne nimi mohol byť dotknutý výlučne sudca JUDr. Juraj Kliment. Zachovanie odstupu v danej veci členmi senátu 3T najvyššieho súdu pritom nenarúša ani fakt, že ide o sudcov rovnakého súdu. Inak by napríklad a priori museli byť vylúčení z konania a rozhodovania o sťažnosti proti uzneseniu predsedu senátu odvolacieho súdu o uložení poriadkovej pokuty za znevažujúce výroky voči predsedovi senátu všetci sudcovia daného súdu, hoci v takom prípade majú postavenie nadriadeného súdu (§ 185 ods. 2 Trestného poriadku). Schopnosť zachovať si odstup v opísanej situácii patrí do profesionálnej „výbavy“ každého sudcu, s čím „počíta“ aj znenie zákona.

Obvinená pritom neuviedla žiadnu inú okolnosť, ktorá by mala obavu zo zaujatého prístupu senátu 3T najvyššieho súdu k jej obhajcovi opodstatňovať. V tejto súvislosti nemožno bez zreteľa ponechať ani fakt, že od vydania uznesenia najvyššieho súdu z 26. januára 2023, sp. zn. 3 Tost 3/2023, uplynul jeden kalendárny rok.

Sťažnostný senát zároveň neprehliadol, že JUDr. Martin Bezák, PhD. v súvislosti s odôvodnením tohto rozhodnutia neúspešne vyvinul iniciatívu na disciplinárne stíhanie členov senátu 3T najvyššieho súdu. Ani táto okolnosť, podobne ako podanie trestného oznámenia na sudcu, však bez ďalšieho nezakladá negatívny pomer medzi sudcom a oznamovateľom, odôvodňujúci jeho vylúčenie [k tomu pozri napr. rozhodnutia uverejnené v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky (ďalej len „Zbierka“) pod č. 11/2009 alebo 22/2011].

Pre úplnosť sa žiada dodať, že členovia senátu 3T najvyššieho súdu v napadnutom uznesení odmietli taký výklad odôvodnenia ich uznesenia z 26. januára 2023, sp. zn. 3 Tost 3/2023, ktorý by pripúšťal možnosť, že sa ním snažili u JUDr. Martina Bezáka, PhD. vyvolať strach z trestnej represie (sudcovia ani nemajú právomoc začínať trestné stíhanie, čo bolo, nepochybne, známe obom dotknutým stranám). Išlo podľa nich iba o okrajové a preventívne upozornenie na dodržiavanie prípustných limitov vo vystupovaní advokáta voči súdu (v nadväznosti na citované hodnotiace úsudky JUDr. Martina Bezáka, PhD.). Aj z odôvodnenia námietky zaujatosti obvinenej, ktorá bola spísaná JUDr. Martinom Bezákom, PhD., pritom vyplýva, že v ňom toto upozornenie nevzbudilo takúto obavu, keď uviedol, že „písomným podaním, aj keby bolo neúctivého a urážlivého charakteru, objektívne nemohol naplniť žiadnu zo skutkových podstát trestného činu pohrdania súdom uvedených v ustanovení § 343 písm. a) až c) Trestného zákona“ (body 5. a 10. námietky zaujatosti).

Pokiaľ ide o rozhodnutia, na ktoré obvinená poukázala v námietke zaujatosti, Ústavný súd Slovenskej republiky v náleze zo 16. septembra 2009, sp. zn. IV. ÚS 38/2009, vytkol všeobecnému súdu, že pri rozhodovaní o vylúčení sudcu pre jeho pomer k obvinenému sa dostatočne nezaoberal sporom, ktorý medzi nimi vznikol tým, že tento sudca podal trestné oznámenie na obvineného z dôvodu výrokov, ktoré voči nemu obvinený použil, čím ich spor preniesol mimo sféru daného súdu a ich vzájomný pomer sám označil za konfliktný. Ústavný súd Českej republiky v náleze z 27. novembra 1996, sp. zn. I. ÚS 167/94, spochybnil správnosť meritórnych rozhodnutí, nakoľko na súde prvého stupňa vo veci rozhodovala sudkyňa, ktorá sa objektívne javila ako zaujatá pre svoj negatívny pomer k právnej zástupkyňi navrhovateľky, ktorá ostro skritizovala jej rozhodnutie a na ktorú táto sudkyňa podala trestné oznámenie. Skutkové okolnosti v uvedených rozhodnutiach sú natoľko odlišné od posudzovaného prípadu, najmä pokiaľ ide o (ne)existenciu osobného konfliktu medzi advokátom a sudcom, ktorý mal neprimerane zareagovať na prejavy advokáta, že závery z nich plynúce nie sú použiteľné v tejto veci.

Odôvodnenie analytickej časti napadnutého uznesenia, podľa ktorého „... tvrdenie, že zastrašovanie advokátov zo strany sudcov nadobúda systémový charakter, nemá oporu v žiadnych konkretizovaných okolnostiach“ nijako nesúvisí s otázkou deklarovanej existencie pomeru medzi obhajcom JUDr. Martinom Bezákom, PhD. a členmi senátu 3T najvyššieho súdu. Sťažnostný senát preto neprípísal žiaden význam tomu, ak obvinená v sťažnosti osobitne poukázala na túto časť odôvodnenia.

V neposlednom rade sťažnostný senát vo všeobecnej rovine pripomína, že objektívnu nestrannosť nemožno chápať tak prísne, že čokoľvek, čo vrhá tieň pochybnosti o nestrannosti automaticky vylučuje

sudcu ako nestranného (uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky z 24. apríla 2019, sp. zn. I. ÚS 147/2019, bod 15.) a hoci stanovisko osoby namietajúcej zaujatosť sudcu je dôležité, rozhodujúcim je, či pochybnosť o nezaujatosti sudcu možno považovať za objektívne oprávnenú (porovnaj s rozsudkom Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Meng proti Nemecku zo 16. februára 2021, č. 1128/17, bod 46.). Nakoľko sťažnostný senát najvyššieho súdu k takému záveru nedospel, sťažnosť obvinenej JUDr. Q. X. jednomyseľne zamietol ako nedôvodnú.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.